

N:o 20.

Af herr **von Hedenberg**, med förslag till ändring af § 227
i sjölagen.

Sedan den vid 1891 års riksdag antagna och den 12 juni samma år gifna sjölag nu varit tillämpad under ett års tid, är det möjligt att, åtminstone delvis, bedöma dess verkningar. Att dessa icke kunna sägas vara i allo tillfredsställande har i åtskilliga afseenden blifvit framhållet, och från landets största bergningsbolag har, i sådant hänseende, äfven tillställts mig följande

»P. M.

Den 23 januari 1891 aflät Kongl. Maj:t till den då församlade Riksdagen nådig proposition med förslag till sjölag, hvars 227 § hade följande lydelse, i allo öfverensstämmande med det af särskilda komiterade utarbetade förslag, nemligen:

'Har befälhafvare, redare eller lastegare, medan nöden ännu varade, med bergarne öfverenskommit om viss bergarelön, ege ändock den, som skall utgifva bergarelönen, att, der det betingade beloppet betydligt öfverstiger hvad skäligt är, vid domstol deri erhålla jemkning; instämme dock klander inom två månader efter aftalets ingående eller hafve förlorat sin talan. Innefattade öfverenskommelsen, att bergarelönens belopp skulle bestämmas af skiljemän eller på annat dylikt sätt, vare det aftal ej bindande för den, som skall utgifva bergarelönen, der han inom fjorton dagar efter det öfverenskommelsen slöts hos bergarne uppsäger aftalet.'

I Riksdagens skrifvelse till Konungen i anledning af denna Kongl. Maj:ts proposition har sagde paragraf följande lydelse:

'Har befälhafvare, redare eller lastegare, medan nöden ännu varade, med bergarne öfverenskommit om viss bergarelön, ege ändock den, som

skall utgifva bergarelönen, att, der det betingade beloppet betydligt öfverstiger hvad skäligt är, vid domstol deri erhålla jemkning; instämme dock, der bergarelönen jemväl guldits, medan nöden ännu varade, klander inom sex månader, efter det betalning erlades, eller hafve förlorat sin talan. Innefattade öfverenskommelsen, att bergarelönens belopp skulle bestämmas af skiljemän eller på annat dylikt sätt, vare det aftal ej gällande.'

Såsom motiv för den af Riksdagen beslutade ändring anfördes följande:

'Enligt Eders Kongl. Maj:ts förslag skulle den, som vill begagna sin rätt att erhålla jemkning i en, medan nöden varade, aftalad bergarelön, vara skyldig att instämma klander inom två månader efter aftalets ingående. Denna bestämmelse skulle, enligt Riksdagens åsigt, kunna medföra olägenheter vid tillämpningen. Frånsedt det icke alldeles ovanliga fall, att bergningen pågår under längre tid än två månader efter aftalets ingående, då det uppenbarligen vore orimligt att ålägga den, som skall betala bergarelönen, att instämma klander, innan vare sig han eller någon annan kan bedöma, om det aftalade beloppet är skäligt eller ej, eller ens vet, om eller i hvilken mån bergningen kommer att lyckas — kan det under vissa omständigheter möta svårighet att anträffa bergaren med stämning, såsom när det bergande fartyget var stadt på utrikes resa, hvilken utan uppehåll fortsattes, sedan det bergade förts i säkerhet, och än mer om bergningen verkstälts af utländskt fartyg, som sedermera ej besöker svensk hamn. Riksdagen kan ej heller erkänna, att det föreslagna nya stadgandet är af praktiskt behof påkalladt. Skulle det någon gång särskildt för den, som skall betala, vara af vigt att få frågan om bergarelönens belopp snart afgjord, är hans rätt att sjelf genom stämning framställa sitt yrkande oomtvistlig. Men i regeln är det bergaren, som har intresse af att utan dröjsmål utfå sin skäliga lön; och han lär ej heller dröja att, om ej godvillig betalning genast följer, instämma sin talan derom. Det naturliga är då, att — såsom hittills tillgått — svaranden invändningsvis framställer anspråk på jemkning i det belopp, som vid nödstillfället aftalades.'

'Endast för ett fall har Riksdagen ansett nödigt begränsa den tid, inom hvilken den bergade eger framkomma med anmärkning emot den aftalade bergarelönens belopp. Om betalning erlägges efter det nöden upphört, ligger deri ett godkännande af det vid nödstillfället slutna aftalet, och bergaren är viss om att få behålla hvad han uppburit; men om bergarelönen ej blott bestämts utan äfven guldits, medan nöden ännu varade, skulle bergaren — enligt nu gällande lag — först efter

tio års förlopp vara fri från klander. Då sådant uppenbarligen är obilligt, har Riksdagen för detta fall — helst den bergade i denna händelse ej annorledes än genom att sjelf stämma kan få sin talan pröfvad — ansett nödigt bibehålla stadgandet om viss klandertid, som dock ansetts kunna utsträckas till sex månader.'

'Med rätta har den i nu gällande lag antagna grundsats, att aftal, som vid olyckstillfället ingås rörande bergarelöns belopp, ej är obetingadt bindande för den, som skall utgifva densamma, i Eders Kongl. Maj:ts förslag fullständigats genom stadgandet om rätt för denne att rygga ett under enahanda omständigheter tillkommet aftal derom, att bergarelönens belopp skall bestämmas af skiljemän eller på annat dylikt sätt. Men hvad man härigenom åsyftat skulle i många fall göras om intet genom den bestämmelsen, att öfverenskommelsen blifver bindande, om den ej uppsäges inom fjorton dagar efter dess ingående; en dylik uppsägning kan nemligen, äfven om den öfver hufvud alltid vore utförbar, i många fall ej på så kort tid medhinnas, helst om bergningen utförts af en mängd, öfver en hel kuststräcka spridda personer. Af dessa skäl har Riksdagen föredragit att taga steget fullt ut och förklara dylik öfverenskommelse ogiltig — parterna naturligtvis obetaget att genom dess bekräftande, sedan nöden upphört, bereda den gällande kraft.'

I Danmark, med hvars sjölagstiftning Kongl. Maj:t ansett önskvärdt att den svenska skulle bringas i öfverensstämmelse, har nämnde paragraf erhållit följande, med komiterades förslag noggrant öfverensstämmande lydelse:

'Er der, medens Nød stod paa, af Skipper, Reder eller Ladningsejer indgaaet Overenskomst om Bjergeløn, kan dog den, som skal betale samme, inden to Maanader efter Overenskomstens Afslutning, bringe Spørgsmaalet om Bjergelønnens Størrelse for Retten, som kan nedsætte den betingede Godtgørelse, naar denne betydelig overstiger, hvad der skønnes at være passende. Gaar Overenskomsten ud paa, at Bjergeløn skal fastsættes ved Voldgift eller paa anden lignende Maade, er den ikke bindende for den, som skall betale Bjergelønnen, naar han inden 14 Dage efter Overenskomstens Afslutning opsigter denne.'

Tvifvelsutän har afsigten med den af Riksdagen företagna förändringen af Kongl. Maj:ts förslag hufvudsakligen afsett att förekomma, att partiskhet och godtycklighet skulle kunna göra sig gällande vid bestämmande af bergarelöns belopp, hvilket Riksdagen synes antaga skola blifva säkrast och rättvisast uppskattadt af domstol; men ehuru här-

emot torde med fog kunna invändas, att i en tvist om ett med särskilda fartyg, pumpmaskiner och andra för bergning afsedda redskap utfördt bergningsarbete, exempelvis af ett grundstött och sjunket, lastadt jernångfartyg, större sakkunskap rörande de i 225 § af sjölagen nämnda omständigheter bör kunna påräknas hos tre eller fem för utredning af en sådan fråga särskildt utsedde sakkunnige skiljemän, än hos någon vanlig domstol i vårt land, der sjörätter ännu saknas, torde vi nu dock endast böra såsom det viktigaste skälet för vår hemställan, att ofta nämnda punkt i 227 § i sjölagen rörande bestämmelsen om skiljemän må utgå eller erhålla den af Kongl. Maj:t föreslagna lydelse, anföras hvad vår erfarenhet under det nu snart tilländalupna första året af den nya sjölagens tillämpning gifvit vid handen.

Under detta år hafva till och med oktober månad af bergnings- och dykeribolaget Neptun i Östersjön blifvit bergade 11 ångfartyg och 5 segelfartyg, och för dessa har bergarelön blifvit erlagd endast för 1 ångfartyg och 3 segelfartyg med tillsammans kronor 62,520: 18, då deremot alla de öfriga krafven dels redan äro och dels synas oundgängligen blifva föremål för domstols behandling. Vid oktober månads utgång detta år uppgingo bolagets löpande utgifter till en summa af kronor 535,000, hvadan bolaget vid nämnda tidpunkt låg i ett förskott af kronor 472,500. Ingen anledning finnes att antaga, att förhållandena skola ställa sig gynsamare under kommande år, sedan sjölagen snart sagdt uppmanar den bergade att icke godvilligt betala ens en måttlig bergarelön, utan söka, genom den bristande bindande kraften hos ett kompromissafstal, som dock hittills visat sig vara den enda kontraktsform, som kunnat leda till ett snabbare afgörande af tvister om bergarelön, utdraga afgörandet så länge som möjligt, i förhoppning vare sig att uttrötta bergaren eller möjligen genom advokatoriska knep vinna en obefogad nedsättning i aftalad bergarelön; och då sjörättsmål hos oss icke slutföras på kortare tid än vid pass tre år, men väl understundom taga vida längre tid i anspråk, så blifver här af en följd, att bolaget nödgas ligga i förskott med vid pass tre års driftkostnader, eller med den enorma summan af nära två millioner kronor. I sammanhang härmed böra vi påpeka, att de allra flesta af de vid Sveriges kuster bergade fartygen äro utländska och hufvudsakligen engelska, hvilkas assuradörer ofta fästa föga afseende vid det berättigade i bergares kraf å skälig bergarelön, utau numera begagna sig af den nya sjölagens bestämmelser och det i deras ögon billiga rättegångsväsendet i Sverige för att möjligen ernå någon nedsättning af bergarelönen, helst en förhöjning

deraf icke kan ifrågakomma, äfven om sådan skulle genom försvåradt arbete befinnas vara skäligen.

Vi våga i denna fråga uttala den förmodan, att bristande närmare kännedom om bergningsväsendet, sådant detsamma numera befinnes i vårt land, vållat att i sjölagen intagits bestämmelser, hvilka måste ödelägga detsamma. Från tider, hvilka dock nu äro mycket aflägsna, har mången insupit den föreställningen, att bergning är liktydig med eller bildar en afart af sjöröfveri; och om en sådan åsigt äfven förr kunnat hafva någon hemul, då en halfvild kustbefolkning kastade sig öfver ett strandadt fartyg, hufvudsakligen för att utplundra detsamma eller åtminstone för att af dess olycka söka för sig draga den mest hänsynslösa vinst, är den dock numera fullkomligt oriktig. Bergning bedrifves nu, med få undantag, systematiskt af stora bolag eller rederier, som för högst betydliga kostnader åt sig anskaffat dyrbar materiel af fartyg, pumpar, pråmar, pontoner, dykeriapparater m. m., hvarmed de, under ledning af tekniskt bildade män, utföra ingenjörsarbeten, stundom af allra svåraste art. Den ringa bergning, som utföres ensamt af kustboar, förtjenar numera knappast att omnämnas, och allra minst borde, för vid sådan möjligen lädande missbruk, lagstiftningen på den lojala bergningsaffären lägga band, som med all visshet måste förqväfva densamma. Några siffror torde, såsom här vid lag synnerligen upplysande, böra anföras.

Bergnings- och dykeribolaget Neptun i Stockholm är ett skeppsrederi, som, med ett fullt inbetaldt kapital af kronor 1,500,000, anskaffat bergningsmateriel till ett inköpsvärde af kronor 1,580,441, och detta bolag, stiftadt år 1869, har intill slutet af år 1891 bergat följande egendom, nemligen:

- 2 bepansrade örlogsångfartyg,
- 219 större lastångfartyg,
- 59 kust- och passagerareångfartyg,
- 337 segelfartyg,
- 3 ångmudderverk,
- 566 diverse laster och
- 79 riggar från vrak,

representerande i inbergadt, *skadadt* skick ett, dels genom laga värderingar och dels genom offentliga försäljningar utrönt, sammanlagdt värde af *sjuttiotre millioner åttahundrasextiosju tusen kronor*.

Bolagets omkostnader hafva under de senaste tio åren uppgått till följande belopp:

för 1882 kronor 653,482: 15,	för 1887 kronor 418,222: 28,
» 1883 » 770,176: 88,	» 1888 » 452,255: 24,
» 1884 » 1,026,116: 03,	» 1889 » 563,271: 66,
» 1885 » 786,890: 19,	» 1890 » 417,716: 35,
» 1886 » 596,699: 24,	» 1891 » 649,827: 92.

utvisande en medelkostnad per år af *kronor 633,465: 79.*

Innevarande års löpande utgifter uppgingo, såsom ofvan nämnes, vid oktober månads utgång till kronor 535,000.

Under ofvannämnda tio år hafva rederiets delegare å sitt inbetalta aktiekapital erhållit en utdelning af tillsammans 81 procent, eller 8,1 procent per år; hvarvid dock bör anmärkas, att dess materiel i allmänhet icke varit försäkrad emot sjöfara, emedan sådan försäkring skulle slukat största delen af sagda måttliga behållning.

Af dessa siffror torde framgå, att bolaget, som genom sin verksamhet under årens lopp tillkämpat sig stort anseende, äfven i utlandet, icke å denna verksamhet skördat någon oskäligen vinst, och att detsamma svårigen lär kunna uthärda det tillstånd, som genom den nya sjölagens stadganden tillskapats, emedan dertill skulle erfordras ett, genom de nu uppkomna otaliga — och olidliga — rättegångarna nödvändiggjort enormt förlagskapital, som bolaget hvarken vill eller kan anskaffa. Säkerligen skulle ock hvarje annan affär, under liknande omständigheter, d. v. s. under vissheten att för utfående af hvarje sin fordran nödgas underkasta sig minst treårig rättegång, upphöra; och bergningsbolaget Neptun måste äfven vara derå betänkt samt söka att till något grannland, der sådana svårigheter som i Sverige icke möta, försälja sin bergningsmateriel.

Vi tillåta oss att med några ytterligare ord sammanfatta hvad vi anse vara denna frågas hufvudsakliga innebörd.

Så länge svensk sjölag därför icke lade något hinder i vägen, kunde en svensk bergare, till undvikande af hvarje tvist, uppgöra kontrakt derom, att bergarelönen skulle, efter fulländad bergning, bestämmas af kompromiss och kunde sålunda undvika hvarje anledning till tidsödande och kostsamma rättegångar, då han naturligen icke gerna åtog sig arbeten, som påtagligen skulle leda till tvist. Denna möjlighet att undvika dylika tvister är numera utesluten; bergaren måste därför vara beredd att i de allra flesta fall underkasta sig sådan, att under årtal få vänta på utfäendet af förtjent bergarelön, att därför nödgas mångdubbla sitt driftkapital och slutligen att nödgas utbetala högst betungande rättegångskostnader, för hvilka han väl i allmänhet icke lär tilldömas ersättning af sina vederparter, derest desamma i rättegångarna

erhålla någon, äfven den minsta nedsättning i fordrad bergarelön. Bergningsrörelse lär derför svårligen hädanefter kunna bedrifvas i vårt land, hvarifrån en befintlig, förträfflig bergningsmateriel, som sannolikt står högst bland all sådan nu existerande, måste försvinna; och detta endast derför, att den i de flesta andra fall såsom rent af nödvändig ansedda lagen om skiljemän icke får vid bestämmande af bergarelön användas; en föreskrift, för hvilken vi icke kunna finna att Riksdagen anfört öfvertygande skäl.

Vi hemställa derför vördsamt, att sådan ändring af sjölagen måtte åstadkommas, att hädanefter, såsom intill den 1 januari detta år varit förhållandet, bergare må vara oförhindrad att uppgöra laggiltiga kontrakt, deri aftal om bergarelöns bestämmande genom skiljemän må ingå; eller, derest sådant icke kan åvägabringas, att sjölagens 227 § ändras till enlighet med Kongl. Maj:ts förslag och sålunda äfven bringas till öfverensstämmelse med samma paragrafs lydelse i den danska sjölagen.

Stockholm den 2 december 1892.

För bergnings- och dykeribolaget Neptun:

E. LILJEWALCH.

Tom Liljewalch.

Th. Arwidsson.»

Då af denna P. M. framgår, att den för sjöfarten oundgängliga bergningsrörelsen måste lida svårt afbräck af det i sjölagens 227 § intagna stadgandet, att öfverenskommelse om bergarelöns bestämmande genom skiljemän ej är giltig, men jag icke kan inse, att någon olägenhet kan drabba sjöfarten derigenom att, hädanefter såsom tillförene, parterna ega att med lagligen bindande kraft träffa sådan öfverenskommelse, men väl genom bestämmelsen om motsatsen, hvilken, såsom bergningsbolaget Neptuns styrelse i ofvannämnda P. M. framhåller, sannolikt måste leda derhän, att en välordnad och kraftig bergningsrörelse blir i vårt land omöjlig att upprätthålla, anser jag nödvändigt, att en förändring härutinnan åvägabringas, och får derför vördsamt föreslå, att Riksdagen för sin del behagade besluta,

att ur sjölagens § 227 sista punkten, så lydande:
»Innefattade öfverenskommelsen, att bergarelöns bestämmande skulle bestämmas af skiljemän eller på annat dylikt sätt, vare det aftal ej gällande» — skall utgå;

eller, derest detta icke vinner bifall,

att sagde § 227 skall erhålla den lydelse, som den egde i Kongl. Maj:ts proposition till 1891 års Riksdag, eller: »Har befälhafvare, redare eller lastegare, medan nöden ännu varade, med bergarne öfverenskommit om viss bergarelön, ege ändock den, som skall utgifva bergarelönen, att, der det betingade beloppet betydligt öfverstiger hvad skäligt är, vid domstol deri erhålla jemkning; instämme dock klander inom två månader efter aftalets ingående eller hafve förlorat sin talan. Innefattade öfverenskommelsen, att bergarelönens belopp skulle bestämmas af skiljemän eller på annat dylikt sätt, vare det aftal ej bindande för den, som skall utgifva bergarelönen, der han inom fjorton dagar efter det öfverenskommelse slöts hos bergarne uppsäger aftalet.»

Med begäran om remiss till lagutskottet anhålles vördsamt, att utskottet vid behandling af förslaget ville, derest formel ändring i dess ordalydelse finnes lämplig, sådan vidtaga.

Stockholm den 28 januari 1893.

R. v. Hedenberg.